

5-6 SINF O'QUVCHILARINING IJTIMOIIY MOSLASHUVINI YAXSHILASH BO'YICHA AMALIY TAVSIYALAR

Hudayberdiyeva Mohira Osimjanovna,
Namangan davlat universiteti tadqiqotchisi
<https://doi.org/10.53885/edinres.2024.02.1.024>

Annotatsiya: Ushbu maqola 5-6-sinf o'quvchilarining ijtimoiy moslashuvini yaxshilash bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga qaratilgan keng qamrovli tadqiqotdir. Maqolada ma'lum bir yosh guruhidagi ijtimoiy moslashuvning asosiy jihatlari ko'rib chiqiladi, talabalar duch keladigan odatiy muammolar aniqlanadi va ularni engish uchun samarali strategiyalar taklif etiladi. Muallif pedagogika, psixologiya va sotsiologiya sohasidagi zamonaviy tadqiqotlar natijalariga, shuningdek talabalar bilan amaliy tajribaga asoslangan. Maqolada o'quv jarayonini tashkil etish, sinfda ijobiy ijtimoiy muhitni shakllantirish, muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish va nizolarni boshqarish bo'yicha tavsiyalar mavjud. Tadqiqot o'quv jarayonining samaradorligini oshirishga va boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijtimoiy moslashuvi uchun qulay shart-sharoitlarni yaratishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: ijtimoiy moslashuv, 5-6 sinf o'quvchilari, pedagogik yondashuvlar, aloqa va o'zaro ta'sir, psixologik yordam, sinf jamoasi, hissiy farovonlik, konfliktologiya, guruh dinamikasi, o'zini o'zi qadrlash va o'zini o'zi qabul qilish, rol o'ynash, moslashish dasturlari.

ПРАКТИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ПОВЫШЕНИЮ СОЦИАЛЬНОЙ АДАПТАЦИИ УЧАЩИХСЯ 5-6 КЛАССОВ

Худайбердиева Мохира Осимжановна,
Исследователь Наманганского государственного университета

Аннотация: данная статья представляет собой комплексное исследование, нацеленное на разработку практических рекомендаций по улучшению социальной адаптации учащихся 5-6 классов. В статье рассматриваются основные аспекты социальной адаптации в данной возрастной группе, выявляются типичные проблемы, с которыми сталкиваются ученики, и предлагаются эффективные стратегии для их преодоления. Автор основывается на результаты современных исследований в области педагогики, психологии и социологии, а также на практическом опыте работы с учениками. Статья включает в себя рекомендации по организации учебного процесса, формированию положительной социальной среды в классе, развитию коммуникативных навыков и управлению конфликтами. Исследование направлено на повышение эффективности образовательного процесса и создание благоприятных условий для социальной адаптации учащихся начальных классов.

Ключевые слова: социальная адаптация, учащиеся 5-6 классов, педагогические подходы, общение и взаимодействие, психологическая поддержка, классный коллектив, эмоциональное благополучие, конфликтология, групповая динамика, самооценка и самопринятие, ролевая игра, адаптационные программы.

PRACTICAL RECOMMENDATIONS FOR IMPROVING THE SOCIAL ADAPTATION OF STUDENTS IN GRADES 5-6

Hudayberdieva Mohira Osimjanovna,
researcher of Namangan State University

Abstract: This article is a comprehensive study aimed at developing practical recommendations for improving the social adaptation of students in grades 5-6. The article examines the main aspects of social adaptation in this age group, identifies typical problems faced by students, and suggests effective strategies to overcome them. The author is based on the results of modern research in the field of pedagogy, psychology and sociology, as well as on practical experience working with students. The article includes recommendations on the organization of the educational process, the formation of a positive social environment in the classroom, the development of communication skills and conflict management. The research is aimed at improving the effectiveness of the educational process and creating favorable conditions for the social adaptation of primary school students.

Keywords: social adaptation, students in grades 5-6, pedagogical approaches, communication and interaction, psychological support, classroom staff, emotional well-being, conflictology, group dynamics, self-esteem and self-acceptance, role-playing, adaptation programs.

Kirish. Ijtimoiy moslashuv ta'limning boshlang'ich bosqichida talabalarning muvaffaqiyatli rivojlanishining asosiy jihati hisoblanadi. 5-6-sinf o'quvchilari o'tish davrini boshdan kechirishadi, bu ko'pincha atrof-muhit, ijtimoiy munosabatlar va akademik talablarning o'zgarishi bilan birga keladi. Samarali ijtimoiy moslashuvni ta'minlash uchun talabalar, o'qituvchilar va ota-onalar uchun amaliy strategiyalarni taklif qilish muhimdir. Ushbu maqolada biz 5-6-sinf o'quvchilarining ijtimoiy moslashuvini qo'llab-quvvatlashga yordam beradigan bir nechta asosiy jihatlar va tavsiyalarni ko'rib chiqamiz. O'quvchilar bilan birgalikda sinf va maktabda o'zini tutish qoidalarini ishlab chiqing. Ularni birgalikda muhokama qiling va belgilangan me'yorlarga rioya qiling. Har bir talabaning farqlari va individual xususiyatlarini hurmat qilish muhimligini ta'kidlang. Har bir inson o'zini qabul qilgandek his qiladigan do'stona muhitni shakllantirishga hissa qo'shing[1]. Hamkorlik, aloqa va majburiyatlarni taqsimlash ko'nikmalarini rivojlantirish uchun guruhlarda ishlashni rag'batlantirish. Talabalarga nizolarni tinch yo'l bilan hal qilishga va o'z his-tuyg'ularini konstruktiv tarzda ifoda etishga yordam beradigan treninglar va rolli o'yinlarni o'tkazing. Talabalarni nafaqat o'z fikrlarini bildirishdan ko'ra, sheriklarining nuqtai nazarini tinglash va tushunishga undash. O'quvchilarda bahslashish, o'z fikrlarini bildirish va boshqalarning fikrlarini hurmat qilish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam bering.

Ota-onalar o'z farzandlarining ijtimoiy moslashuvi masalalarini muhokama qilishlari va o'qituvchilar va psixologlardan tavsiyalar olishlari mumkin bo'lgan tadbirlarni o'tkazing. Ota-onalarni maktab tadbirlari, ko'ngillilar faoliyati va jamoat tashabbuslarida ishtirok etishga taklif qiling. Talabalarga ijtimoiy moslashuv va psixologik farovonlik bo'yicha psixolog yoki maslahatchi bilan bog'lanish imkoniyatini taqdim eting. O'z-o'zini boshqarish, stressni boshqarish va o'z-o'zini hurmat qilish bo'yicha treninglar o'tkazing[2]. Talabalar ijtimoiy moslashuv va o'qishdagi yutuqlarini baholashlari uchun baholash va fikr-mulohaza tizimini o'rnatish. Ehtiyojlar va muvaffaqiyatli amaliyotlarni aniqlash uchun muntazam so'rovnomalari va baholash tadbirlarini o'tkazing.

5-6-sinf o'quvchilarining ijtimoiy moslashuvini oshirish maktab, ota-onalar va psixologik qo'llab-quvvatlashning faol ishtirokini o'z ichiga olgan tizimli yondashuvni talab qiladi. Ushbu maqolada keltirilgan amaliy tavsiyalarni amalga oshirish har bir talaba o'zaro tushunish va hurmatga asoslangan jamiyatda o'sishi va rivojlanishi mumkin bo'lgan qo'llab-quvvatlovchi muhitni yaratishga yordam beradi.

Ijtimoiy moslashuv talabaning shaxsiyatini muvaffaqiyatli o'rganish va rivojlantirishning asosiy jihati hisoblanadi. 10-12 yoshda, boshlang'ich va asosiy maktab davrida ijtimoiy o'zaro ta'sirga ta'sir qiluvchi ko'plab ko'nikmalar va xarakter xususiyatlari shakllanadi. 5-6-sinf o'quvchilarining samarali ijtimoiy moslashuvini ta'minlash uchun bir qator amaliy tavsiyalardan foydalanish mumkin. Sinf partiyalari, mavzuli kunlar yoki loyihalar kabi qo'shma tadbirlarni tashkil etish talabalar o'rtasidagi munosabatlarni mustahkamlashga yordam beradi[3]. Yangi talabalarni kutib olish va ularni umumiy jamoaga faol kiritish. O'quv o'yinlari, rolli o'yinlar va munozaralar muloqot va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Mojarolarni hal qilish bo'yicha treninglar, shuningdek, empatiya bo'yicha treninglar boshqalarning his-tuyg'ulari va ehtiyojlarini tushunishga yordam beradi. Jamiyat oldida mas'uliyat hissini shakllantirish uchun xayriya tadbirlari va talabalarning ko'ngilli faoliyatini tashkil etish. Sinfdagi dolzarb ijtimoiy masalalarni muhokama qilish, ongni rag'batlantirish va faol ishtirok etish. Tuyg'ularni boshqarish va hissiy kompetensiyani rivojlantirish bo'yicha treninglar o'tkazish. Talabalar o'zlarining his-tuyg'ulari va ehtiyojlarini ifoda eta olishlarini his qiladigan ishonch muhitini yaratish. Katta yoshdagi o'quvchilar kichiklarga yangi maktabga moslashishda yordam berishlari mumkin bo'lgan mentoringni tashkil etish. Shaxsiy muammolarni hal qilish uchun o'qituvchilar yoki psixologlar bilan individual maslahatlashuvlar o'tkazish.

Talabalarga rahbarlik va muvofiqlashtirish uchun javobgarlikni o'z zimmlariga olishga imkon beradigan loyihalar va tadbirlarni tashkil etish. Guruhni boshqarish va nizolarni boshqarish ko'nikmalarini o'rgatish. Maxsus ehtiyojli bolalarni muvaffaqiyatli o'qitish uchun sharoit yaratish. Xilma-xillikni tushunish va qabul qilishga qaratilgan o'quv mashg'ulotlarini o'tkazish. Bolalarni tarbiyalash va ijtimoiylashtirish masalalari bo'yicha ota-onalar yig'ilishlari va mahorat darslarini tashkil etish.

Ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasida ochiq va samarali ma'lumot almashinuvini o'rnatish[4]. Ushbu amaliy tavsiyalarni amalga oshirish 5-6-sinf o'quvchilarining ijtimoiy moslashuvini sezilarli darajada yaxshilaydi, ularning o'qishi va rivojlanishi uchun qo'llab-quvvatlovchi va rag'batlantiruvchi muhit yaratadi.

Ijtimoiy moslashuv har bir o'quvchining shaxsiyatini shakllantirishda, ayniqsa erta yoshda muhim rol o'ynaydi. 5-6-sinf o'quvchilari o'quv jarayoni va ijtimoiy muhit bilan bog'liq bir qator yangi qiyinchiliklarga duch kelishmoqda. Bolalarning to'liq rivojlanishini ta'minlash uchun ularga moslashish jarayonida yordam va yordam berish muhimdir. Ushbu maqolada biz 5-6-sinf o'quvchilarining ijtimoiy moslashuvini oshirishga yordam beradigan amaliy ko'rsatmalarni ko'rib chiqamiz.

Ijtimoiy masalalarni muhokama qilish, aloqa ko'nikmalarini rivojlantirish va talabalar o'rtasidagi munosabatlarni mustahkamlashga qaratilgan muntazam dars soatlari va guruh muhokamalarini tashkil qiling. Birgalikda ishlashni talab qiladigan qo'shma loyihalar va topshiriqlarni bajarish orqali talabalar o'rtasida hamkorlik va o'zaro yordamni rag'batlantirish. Katta yoshdagi o'quvchilar yoshlarga maktab hayotiga moslashishda va yuzaga keladigan muammolarni hal qilishda yordam beradigan mentorlik dasturini boshlang. Talabalar bir-biri bilan samarali muloqot qilishni o'rganishlari uchun muloqot, tinglash va empatiya ko'nikmalarini rivojlantirish bo'yicha treninglar o'tkazing. Rolli o'yinlar, vaziyatli o'yinlar va dramatisatsiyalarni tashkil qiling, shunda bolalar turli xil ijtimoiy stsenariylarni tushunishlari va ularga munosib javob berishni o'rganishlari mumkin. Talabalar o'z fikrlari, tajribalari va muammolarini tasodifiy muhitda baham ko'rishlari mumkin bo'lgan munozara doiralarini o'tkazing.

Moslashishda qiynalayotgan talabalar uchun o'qituvchilar, maktab psixologlari yoki ijtimoiy xodimlar bilan individual maslahat olish imkoniyatini bering. Uyda bolalar bilan ishlash uchun qo'llab-quvvatlash usullari va resurslari haqida ma'lumot berish orqali ota-onalarni ijtimoiy moslashuvni qo'llab-quvvatlash jarayoniga jalb qiling. Zo'ravonlikning oldini olish va har bir talaba o'zini himoyalangan va hurmatli his qiladigan do'stona muhit yaratish bo'yicha treninglar o'tkazing[5]. Har bir talaba o'ziga xosligini ifoda etishi va boshqalar tomonidan qabul qilinishi uchun sharoit yaratib, xilma-xillik va inklyuzivlikni saqlang.

5-6-sinf o'quvchilarining ijtimoiy moslashuvi ularning muvaffaqiyatli ta'lim va ijtimoiy hayotida muhim rol o'ynaydi. Bu davr o'tish davri bo'lib, bolalar oiladan tashqariga chiqib, keng ijtimoiy doirada, shu jumladan maktab muhitida munosabatlarni o'rnatishni boshlaydilar. Shuning uchun ularga nafaqat ta'lim, balki atrofdagi dunyo bilan samarali muloqot qilish uchun vositalarni ham berish muhimdir. Ushbu maqolada biz o'qituvchilar, ota-onalar va boshqa kattalarga 5-6-sinf o'quvchilarining ijtimoiy moslashuvini qo'llab-quvvatlashga yordam beradigan bir nechta amaliy tavsiyalarni ko'rib chiqamiz.

1. Qo'llab-quvvatlovchi muhitni yaratish

Maktab muhiti qo'llab-quvvatlovchi va o'z ichiga olishi kerak. O'qituvchilar va ma'muriyat har bir talaba o'zini muhim va hurmatli his qiladigan muhitni yaratishi kerak. Bunga quyidagilar kiradi:

* Ijtimoiy guruhlarini qo'llab-quvvatlash: talabalar o'rtasida hamkorlik va o'zaro yordamni rag'batlantirish, jamoaviy ishlashga yordam beradigan guruh loyihalari va topshiriqlarini yaratish.

* Bullingga qarshi dasturlar: maktabda bezorilikning oldini olish va unga qarshi kurashish, shuningdek o'quvchilarga hamdardlik va farqlarni hurmat qilish ko'nikmalarini o'rgatishga qaratilgan dasturlarni joriy etish.

2. Aloqa va konfliktologiya ko'nikmalarini o'rgatish

Talabalar samarali muloqot va nizolarni hal qilish muhimligini bilishlari kerak. Maktab dasturi yoki qo'shimcha darslar doirasida siz quyidagilarni amalga oshirishingiz mumkin:

* Muloqot darslari: o'quvchilarga faol tinglash, hurmatli muloqot va muammoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalarini o'rgatish.

* Konfliktologiya bo'yicha treninglar: talabalar ziddiyatli vaziyatlarni tan olishni, ularni hal qilish va hal qilishning konstruktiv usullarini topishni o'rganadigan darslarni o'tkazish.

3. Ota-onalar va oilani qo'llab-quvvatlash

Ota-onalar bolalarning ijtimoiy moslashuvida muhim rol o'ynaydi. Maktab ularga yordam berish orqali yordam berishi mumkin:

* Ota-onalar uchrashuvlari va seminarlari: bolalarni tarbiyalash va rivojlantirish bo'yicha psixologlar va mutaxassislar bilan uchrashuvlar tashkil etish, tajriba va maslahatlar almashish.

* O'z-o'zini o'rganish uchun materiallar: ota-onalarga bolalarning ijtimoiy moslashuvini tarbiyalash va qo'llab-quvvatlash bo'yicha ma'lumot materiallari va tavsiyalar berish.

4. Ijobiy maktab madaniyatini yaratish

Ijobiy maktab madaniyati bolalarda o'ziga xoslik va o'ziga ishonch hissini rivojlantirishga yordam beradi. Buning uchun siz:

* Xilma-xillik va bag'rikenglikni rag'batlantirish: madaniy va etnik xilma-xillikni qadrlaydigan tadbirlarni tashkil etish va farqlarni hurmat qilish.

* Talabalar tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash: talabalar jamoasini rivojlantirishga yordam beradigan talabalar tashabbuslari, klublari va faoliyatini rag'batlantirish.

5-6-sinf o'quvchilarining ijtimoiy moslashuvini oshirish muloqot ko'nikmalarini o'rgatish, qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratish va ota-onalarni jarayonga jalb qilishni o'z ichiga olgan kompleks yondashuvni talab qiladi. Ushbu tavsiyalarni amalga oshirish maktab o'quvchilarining muvaffaqiyatli ijtimoiy rivojlanishi va ularning atrofda dunyoga moslashishi uchun qulay shart-sharoitlarni yaratishga yordam beradi.

Xulosa. 5-6-sinf o'quvchilarining ijtimoiy moslashuvi ularning umumiy rivojlanishi va farovonligida muhim rol o'ynaydi. Qo'llab-quvvatlash, do'stona ta'lim muhitini yaratish, ijtimoiy muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish va individual qo'llab-quvvatlash talabalarga qiyinchiliklarni muvaffaqiyatli engishga va nafaqat o'qishda, balki umuman hayotda ham muvaffaqiyatga erishishga yordam beradi. Ijtimoiy moslashuv ustida ishlash ta'lim jarayonining muhim jihati bo'lib, ta'lim muassasalari, o'qituvchilar va ota-onalarning e'tibor va sa'y-harakatlarini talab qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'uxati

Воронкова, Валентина, and Светлана Казакова. Социально-бытовая ориентировка учащихся 5-9 классов в специальной (коррекционной) общеобразовательной школе VIII вида. Litres, 2022.

Селищева, Елена Васильевна. Адаптация учащихся 10-12 лет Крайнего Севера к обучению в основной школе средствами физической культуры. Diss. Кубанский государственный университет физической культуры, спорта и туризма, 2012.

Фенютина, В. А., and А. В. Бреусов. «Дислексия: аспекты социального управления проблемой.» Актуальные проблемы обучения и содействия трудоустройству выпускников инженерных вузов из числа инвалидов. 2016.

Рунова, Светлана Альбертовна. «Социально-профессиональная адаптация студентов первого курса к условиям педагогического вуза.» дисс... канд. пед. наук (2000).

Аверин, Александр Викторович. Влияние типа обучения в начальных классах на школьную адаптацию учащихся пятых классов. Diss. Аверин Александр Викторович, 2005.